6. ár

Viljönn.

Aukebtåd. vid

6. ág. 14 I. Cl

1904.

Viljinn

Lestrarfélagsblad í Miklabæjar sókn

6 árgangur

1 aukablad

Okrum 18. apríl 1904

útgefandi

Gísli Björnsson

„Viljinn"

Lestrarfélagsblad í Miklabæjar sókn

6. árgangur

1. aukablad

Okrum 18. apríl 1904.

Útgefandi

Gísli Björnsson

Ý

Strausti þess að hin heiðrada ritnefnd „Viljans" taki það eigi illa upp fyrir mér þótt eg gefi út þetta aukablað, hel eg það frá mér fara. Eins og sumt af efni greinarinnar bér með sér var þetta einmitt hentugur tími að hún kæmi út og vildi eg þór ekki draga það, en hafdi engu vissu um, að ritnefndin gæfi sjálf út blad svo brádlega.

Gísli Björnsson

Sundur lausir þankar

Nú er þess vetur þegar á enda og hefur hann yfir það heila tekid mátt heita ágætisvetur sér stakleya hér í blessadri hlídinni, sem nú eins og oftar hefur verid hjartað hans Skagafjarðar. Já það er ekki ofsögum sagt af gæðum hennar, og lansamir meiga þeir teljast er hana byggja. Á öllum þessum umlidna vetri hefur mátt heita svo, að aldrei hafi kimid veraleg hríð og aldrei tekid fyrir jörd, hér á þessu svædi, ad eins jardskarpt sem kallad er, einn viku tíma. Útigans hrossin hér í hlídinni sýna það líka, að hún hefur farid vel med þau og þau myndu eflaust lofa hana og prísa, ef þeim væri eigi varnad málsins, en þá hefdi hún

óefað farið enn þá betur með þau
ef mannleg skammsýni hefði eigi
stórum spillt þúr, spillt þúr með
þúr að taka hagagöngu hross úr
öðrum sveitum og taka þannig
brauðið frá bömunum og kasta þúr
fyrir hunclana. Þetta þikir nú
sumum eftilvill hörð kenning
en þúr miður hefur hún við
mörg rök að stydjast, þúr með
þúr að taka mörg hross á land
sitt í viðbót við sín eigin hross
má ganga útfrá þúr sem gefnu
að þegar álíður vekurim og jörð
fer að verða snögg af hrossa biti
þá líða hrossin meira og minna
sem síður hefði orðið, ef færra
hefði verið. Er nú þetta rétt
að farið? Jeg svara þúr hiklausl
Nei. Það er ekki rétt, að taka
skepnur af öðrum, til að kvelja

með þúr sínar eigin, og það er ekki
helcur rétt, að láta eigingirni og
lítilfjörlega peninga von, leiða sig
svo langt að maður lídi tjín af
þúr. Gradu menn þá ekki á
þúr að taka hross til hagagöngu?
Nei þeir skuðast á þúr, Ef hver
og einn aðgætti það vel, hve mikið
tjín hvert gönguhross gerir landinu
yfir hvern vetur, myndi honum
þykja 4kr tolkurinn illa borga sig
og svo ef það væri reiknað til
peninga, hvað manns eigin hross
ganga ver, fyrir það hvað landið
er af setl, þá gel eg ekki trúað
öðru, en sumum finnclist nóg um
Eg fyrir mitt leiti, er í engum
efa um það, að við ætkum alveg
að hætta við, að taka hross til
hagagöngu og jafn vel fækka okkar

eigin hrossum, þór þau munu vera
full mörg, en það mun nú ekki
þykja nóg að segja þetta bara, það
mun þurfa að færa eitt hvað fram
þór til sönnunar, og skal eg þór
myrnast á ofurlítið þór til stuðn
ings. Í þessum góda vetri
sem hefur verið í vetur, hafa
hross gengið með besta móti, og
þór fátt eitt tekið af þeim á hús,
en menn skyldu nú átla, að þegar
veturinn er svona gódur, að þá séu
öll hross í gódu lagi, og að mögur
hross séu eigi látin ganga líknar
laust, en samt sem ádur mun nú
þetta eiga sér, eigi svo óvída stað,
að sum útigöngu hrossin eru allt
af mögur. En þór eru þessi mögru
hross látin ganga? Er það fyrir
hardydgi eigandanna? Eda er það

fyrir hirdu leysi og trassaskap?
Nei, eg álít að það sé að mestu
sprottið af þór, að lítið sem ekkert
er til, að gefa þeim, og þess vegna
sé eigi um annað að gera, en láta
þau eiga sig, úti á gadlinum.
Að þetta sé eigi tekið úr lausu
lopti er hvegt að sanna með skodunar
skýrslunni; hve margir eru þeir
sem þar eru taldir vel heybyrgir?
Þeir eru sárfáir, en hinir eru
margir sem skodunar menn álitu
að rétt kæmust af, og nokkrir
sem eigi hefdu fódur fyrir kýr
og sauðfé, hvað þá heldur hross.
Þetta segir nú, skodunarskýrslan

og það eftir penn an ágæta
vetur, en hvernig þ hefdi nú farið
ef veturinn hefdi verið hardur og
áll eda flest, hross komið á hás
og hey? það hefdi eflausk farið
þannig, að almenningur hefdi
ordid heylaus, og afleiðingin
hörfellir. Þetta finnsk mér að
sé svo stórk atridi, að menn
ætta að hugsa úti það og
reyna að sjá um að slikk komi
eigi fyrir. Vid sem lifum í
þessari sveik, sem talin er með
rétta, einhver besta sveik landsins,
meigum eigi láta slíka ofirsjálni

um okkur spirjask. Jeg skal
að vísu játa það, enda ber skodunar
skýrslan það með sér, að á þessu
svædi er fremur góð með ferð á
kúm og sauðfé, en það leidir
af sjálfu sér, að þegar vel er
farið með, eydisk mikið af heyjum,
og er það lofsverk, að vera heytæpur,
og hafa skepnur sínar í góðu lagi,
hjá þír, sem að vera heysterkur,
en hafa skepnurnar horadar
Þeir sem vel fara með fé, og
kýr, og gefa fé að mikluleiti
inni yfir veturinn, eyda hérum
bil eins miklum heyjum. Þótt

veturinn sé blídur, eins og pótt
hann sé strídur, menn geta pví
næstum vitad fyrirfram, hve mikl
um heyjum peir purfa ad eyda
í kýr og fé, ödru máli er ad
gegna med hrossin, pad fer
svo mikid eftir tídarfarinu hvad
pau purfa, pví sjálfsagt er, ad
láta pau ganga, medan gódu hófi
gegnir og er pví ekki hægt ad
segja neitt fast áhvedid, um pad,
hve mikid fódur pau purfa.
Hrossin eru pví vält eign ef
illa fellur, med peirri um hyggju
sem nú er allvídast höfd

fyrir peim, pví hún er hjá mörg
um af allt of skornum skammti
Mér getur pví eigi fundist annad
en pad væri hyggi legt, ad fækka
peim, eda ad minnsta kosti, fjölga
peim ekki; frá pví sem nú er.
Pad væri ekkert ad pví, ad taka upp
aftur gömlu adferdina nefnil. pá, ad
skéra folöldin undan vírustu hryss-
unum t.d. undan peim sem eru
yngri en 4 ára. Pví ætíd má
búast vid, ad pau folöld purfi
mikid fódur. Gömlu bændurnir
vildu eins vel eiga saudi, eins og
margt af hrossum, og hygg

eg, at þeir hafi eigi farid injög
feilt í þúi, og enn finnast nokkr
ir bændur, og þeir einmitt vel stædir
sem eiga fátt af hrossum, en
margt af sauðum og sýna þeir
oss þad ljóslega, at hægt er at
komast af, án þess at eiga stórar
hrossa hjardir.

Þad er gefin hlutur, at þad er
ekki til neins fyrir einstaka menn
ekki sísk ef þeir bría þar sem
þrúngbýlt er, at hugsa sér, at
breita til med þad, at fækka hrossum
en fjolga sauðfé; land þeirra yrdi
samt sem ádur uppurid af nágrunnum
~~hans~~ þeirra, eda réttara sagt, hrossum

þeirra, heldur þurfa þetta at verda
almenn samtök.

Eitt er þad sem sérstaklega ætti
at hvetja oss Blöndhlíðinga, til at
draga úr hrossa eigninni, og þad
er þad, hvad vér hofum slæma og
litla sumar haga handa þeim
þad er ill medferd at láta þau
vera hálf svöng bædi sumar og
vetur og nærri óheyrilegt. Þad væri
nauðsynlegt at komast á einhverja
niðurstöðu, med þad, hvad afrétt in
gæti borid mörg hross, í hverju medal
sumri og svo væru eigi fleiri hross
rekin til afréttar, en mátulegt þætti
þar afleiðandi yrdi svo, at takmarka

hvé mörg hross, mætti reka frá
hverri jörðu, á upprekstrar félaginu
og virðist sú regla aðeins byggð á
rétklæti, þar eð afrétkin er keypt
undir jarðirnar, og kaupverðið borgað
hlutfallslega eftir hundrada tali þeirra
Bændur! brúkum samtök og hrindum
einhverju af þessu í lag, að minnsta
kosti ætti okkur, að takast, að létta
af landinu hagagingu hrossunum
Við þurfum að hafa það hugfast
að láta öllum vorum skepnum líða
bæri lega og hrossin meiga eigi vera
undan tekning frá þór, þau eru
þau dýr sem maðurinn ætti síst
að kvelja, þar eð hann á eigi þarf

ári þjínu. Það eru ill laun að
láta þau standa úti í vetrar
hörku hrúðum, hungruð, mögur og
skjálfandi, líkandi tárvotum augum
til manns, sem kemur nálæt þeim,
og ef slík sjín getur eigi hræt
mann til meðaumkunar, þá er
manns hjartað af hart, og eg er
vissum það, að það er engin meiri
synd til, en sú að fara illa með
þær skepnur sem maður hefur undir
höndum og er þór gefið vald yfir.
Í sambandi við þetta vil eg minn
ast á einn félagsskap, sem ef vel
væri ætti að vera komin á hér hjá
oss og það fyrir löngu, þór hann
er þarfur og byggður á grunnvelli
mannúðar og kærleika, það er dýra
verndunarfélag, eg veit að mönnum
eru svo kunn markmið þess, að

óparfi er að minnast þeirra hér
en eg vil að eins med línum þessum
hvetja menn til að stofna eitt þess
konar félag og skal eg vera manna
fúsastur til að ganga í það og
styrkja það eftir því sem mínir litlu
kraftar leyfa.

Veturinn er hvíldar tími
fyrir oss mennina og einnig gódur
umhugsunar tími, þá höfum vér
nædi og þá höfum vér tíma til að
hugsa eitt hvað gott og þarfleyt
og vid skulum segja að vér gerum
það, en það er ekki nóg að hugsa
med sjálfum sér, hugsunin þarf að
kima í ljós, verda ödrum kunn
og hels að kimast í framhvæmd
en það vill oft verda mistrestur á
því, menn melta hugsuning med
sér lengri eda skemmri tíma og

svo lognast hún útaf, án þess að
heyrist til hennar stun né hósti
Vér Miklabæjar róknar menn gefum
út ofurlitíd sveitablad í því birtum
vér sumar okkar hugsanir, en þó ekki
nærri því eins margar, eins og vid ættum
að géra. Samt sem ádur er þessi blad
útgáfa mikil bót, hjá því sem það
væri ekki til, og það er sannfæring
mín, að ef sveitablad væri í hverri
sókn og ef menn notudu það til að
birta í því hugsanir sínar og til að
rædá um þær, þá kæmist fleira í
framhvæmd og framfarirnar yrdu
meiri en þær nú eru, þá notudu
menn frekar tíni stundirnar á vet-
urna til að hugsa eitt hvað þarf
leyt sér og ödrum til gagns.

Hvad höfum vér þá hugsad þarf
leyt á þessum vetri? Hefur það
alls ekkert verid? Jú, vid höfum að

vísu hugsað, en vér höfum sjálfsagt
farið allt af leynt með þær hugsanir
Vér höfum þá sérstaklega hugsað
um það að reyna til að bæta kynferdi
brúpenings vors og af þeirri hugsun
er brúpenings sýningin sprottin
sem vér ætlum að halda nú í
vor. Vér höfum hugsað um búnadar
félagið, þótt það sé nú samt í
hálfgerdum vesaldím. Vér höfum
einnig hugsað um og minnst á að
þörf væri á betri fjallskilum
en nú hafa gjörs hjá oss undan
farin ár Um þetta og margt
fleira höfum við hugsað á þessum
vetri og við höfum hugsað og
framhoemt þá hugsun að drepa
og útrúna kláda maurnum, sem
nú til fleiri ára hefur gjört
oss stórtjón. Það er þri ekki
annað hægt að segja en hin veraldlega
hugsun hjá oss hafi verid í góda meðallagi

Nú er þessi góðr vetur þegar
á enda runnin og blessað sumarið
fer í hönd, um hvað eigum vér
þá að hugsa? Serstaklega ættum
vér þá að hugsa, til gjafarans allra
góðra hluta, hugsa um það hvað
hann var oss góður af gædskuríkur
að gefa oss svona góðan vetur
gefa oss sjálfum góða heilsu, og
góða líðan, góð skepnuhöld, og
ótal margt fleira, og vér ættum
nú, að þakka honum og vegsama
hann fyrir allt þetta, vegsama hann
og þakka honum fyrir það, að
enn þá einu sinni lofar hann
oss ~~lofar~~ að líta blessada sumar
sólina upp renna, og enn þá einu
sinni, að sjá vora ástkæru fóstur
fold, af klædast sínum hvíta og
kalda vetrar hjúp, en íklædast
græna mötlinum og skrupta

sig med yndislegu blómunum sem
bera alla regnbogans liti.
Ad því búnu ættum vér ad fara
ad hugsa um hana fóstru okkar
Fjallkonuna gömlu, hugsa um ad
gera henni þad til, góda sem vér
getum, hugsa um, ad vera henni
gagnleg og ástrík bömm og sýna
þad í verkinu ad vér viljum offra
henni einhverju af kröftum vorum
ad vér viljum hjálpa henni til ad
skrúdast græna skrúdanum og skreyta
sig med blómunum, ad vér viljum
leggja alla stund á, ad græda þau
sár, sem óblída vetrarins hefur
sæl hana og yfir þad heila
tekid láta þad í ljósi vid hana
ad vér unnum henni hugástum
þessu næst ættum vér ad fara
ad hugsa um sjálfa okkur, hugsa
um þad, ad undir búa oss, undir

komu næstaveturs, hugsa fyrir því
ad vér þá getum lifad bæru legu lífi
hugsa fyrir forsorgun handa sjálfum
oss og skepnum vorum, hugsa um
þad ad geta farid vel med þær og
láta þær eigi lída, hugsa um þad
ad geta sýnt þeim jafnrétti í
med ferdinni eptir því sem frek
ast eru fíng til og vera vid
því búnir ad þegar veturinn geng
ur í gard ad geta þá líknad þeim
öllum, vér meigum eigi allkaf
búast vid blídu, allkaf búast vid
því ad hver veturinn sé ödrum
betri, allkaf búast vid því ad
skepnurnar geti meira og minna
bjargad sér sjálfar, slík getur
ordid okkur hættuleyt og á
endanum full dýrkeypt. Nei
verum forsjálir og hugsum fyrir
ókomna tímanum

Það er ekki nóg að hugsa
fyrir sér og sínum, heldur verdum
vér einnig að hugsa fyrir ödrum
ráða þeim til þess, sem vér álítum
að betur meigi fara og þeim sé
til góds, en sérstaklega verdum
vér að hugsa fyrir þeim sem eigi
geta hugsað um sig sjálfir, þeim
sem annuð hvorl eda bædi eru krenktir
á sál eda líkama, svo þeim geti
lidid þolanlega og séu eigi mjög
óánægdir með lífskjör sín.
Vér eigum að sýna hver ödrum
brödurlegan kærleika, kosta kappsum
að vera, hver ödrum til adstodar í
lífsbaráttunni, vera sem samhenkastir
í öllu, og láta ekki eigingirnina
draga oss útur félagsskap meðbrædra
vorra, heldur stydja félagsskapinn
eftir megni og setja það eigi fyrir
oss, þótt hann kosti okkur bædi

tíma og peninga, vér fáum það
einhvern tíma endurgoldið.
Það er ekki nóg, að segja sem svo
„Jeg er ekki á móti þessu og þessu"
það þarf meira að gera og ef allir segda
eins en vildu svo ekki skipta sér frekar
af því, þá yrdi lítid um framhvæmdir.
Ef menn eru því einhverju máli
(það er sama hvað það er) ekki mótfallnir
þá verda þeir að vera með því, einhverjir
með því, það dugar engin hálfvelgja
og að láta sér standa á sama hvorl
þetta skendur eda fellur, getur naumast
ástl sér stad. Nei, sá sem er einhverju
meðmælkur, hann verdur að vera meira
hann verdur að hjálpa til að fram-
hvæma, það er siðferdisleg skylda
Menn meiga ekki skera sig undan
því, að stydja að framhvæmdum
þeirra verka eda þeirra mála, sem
snerta hag landsins, þjóðarinnar eda

félags þess sem þeir lifa í
þar fyrir getur enginn atlast til
þess at hver og einn beitist adallega
fyrir því, sem hann ýmsra ástæda
vegna er ómögulegur til, at hafa
á hendi, enda getur slíkt aldrei
farid vel, þad er heppi legast.
at hver og einn vinni þad í félags-
skapnum, sem hann er hæfur
til, þad er því mjög áridandi, at
sá sem á at stjórna einhverju, sé
hæfur til þess, því annars fer
allt í ólagi og fyrirtækid þar af
leidandi kollvarpast, en med gódri
stjórn getur margt gengid vel sem
mönnum sýnist ervidlega horfa í
fyrstu.

Eitt er enn sem eg gjarnan
vilki minnast á og þad er sjálfstraustid
Sjálfstraustid, er eins og hver annar
eiginleg leiki, misjafnt úthlutadur

sumir hafa þad í ríkum mæli
adrir í ringum, fair hafa ofmikid
af því, en nokkrir oflítid. Sjálfs-
traustid er þannig at þad má glæda
þad hjá hverjum einum, líka er
hægt at draga úr því og jafnvel
drepa þad alveg nidur
Þad er stór kostur, at hafa
mikid af sjálfstrausti, en þá getur
þad ordid ofmikid, þá tæplega nema
hjá einfeldningum
Allir merkustu menn heimsins
hafa komist þad sem þeir komust
fyrir þad at þeir höfdu sjálfstraust
í ríkuglegum mæli og þad er
óhætt at segja þad, at án þess
hafa menn sig lítid áfram í
heimi þessum. Þeir sem lítid
hafa af sjálfstrausti, finnst allt
ómögulegt segja med sjálfum sér, eg
er ekki fær til þess, þad er ómögu

legt fyrir mig. Jeg þarf ekki at hugsa til þess." Þat bregst líka sjaldan at þessir menn verda seint eder snemma á æfinni manna þurfar, ósjalfbjarga menn.

Þeir sem hafa mikid af sjálfstrausti á samt gódri greind, rífa sig í gegnum allt andstreymi kljúfa alla ördugleika í sundur og hafa sig þó vel áfram.

Þat er þó sér í lagi tvennt, sem allir foreldrar ættu at innræta börnum sínum, þat er at segja jafnframt guds-ótta og gódum sidum sem audvitad á at sitja í fyrir rúmi fyrir öllu ödru; þetta tvennt er: Födurlandselska og sjálfstraust.

Sá sem trúir á gud, trúir á landit, og trúir á sjálfan sig hann verdur nýtur madur í mannfélaginu.

Gísli Björnsson

ritad 14. april 1904.

Þegar eg var at skrifa þessar línur hér at framan, datt mér í hug at lesa þær upp á fundinum þann 15. p.m. þó mér fannst at þeir fyrir utan Dalsána hefdu engu sídur þurft ~~hemmar~~ þeirra med, heldur en vid hér fremra en af þó eg hafdi svo naumann tíma þegar eg samdi þær, hélt eg at þat væri eigi gerlegt og hætti þó vid þad, enda sé eg nú, eptir at hafa lesid þad yfir, at eg fór þar alveg rétt, þó þessar línur hefdu aldrei verdskuldat þad at kallast fyrirlestur, ekki síst þegar prestúrinn var þá nýbúinn

ad halda sinn ágæta fyrirlestur
sem vér allir meigum vera honum
pakklátir fyrir, og eg vil gjarnan
mælast til, ad hann vid eitthvert
tækifæri sídar meir héldi annan
fyrirlestur yfir oss.

Eg sneri pví pessari fyrirlestrar
hugmynd minni uppí pad, ad
skrifa grein í Viljann okkar
pú eg vissi pad, ad par myndu
feilin verda fyrirgefin, enda
vil eg bidja lesendurnar, ad taka
pad, ~~p~~ sod, sem pad sé gert í
gódum tilgangi, pú sú var meining
mín. hvernina sem mér hefur tekist
pad.

Gísli Björnsson